Utlåtande StoUU 3/2020 rd– E 61/2019 rd

Stora utskottet

Statsrådets utredning: Meddelande från EU-kommissionen om den europeiska gröna given (Green deal) 11.12.2019

Till statsrådet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets utredning: Meddelande från EU-kommissionen om den europeiska gröna given (Green deal) 11.12.2019 (E 61/2019 rd): Ärendet har inkommit till riksdagen.

Utlåtanden

Följande utlåtanden har lämnats i ärendet:
- ekonomiutskottet EkUU 3/2020 rd
- miljöutskottet MiUU 1/2020 rd
- jord- och skogsbruksutskottet JsUU 3/2020 rd
- framtidsutskottet FrUU 1/2020 rd

I ärendet har dessutom följande ställningstaganden lämnats: finansutskottet VaVP 9/2020 vp, 26.3.2020, 7 §: Utskottet omfattar statsrådets ståndpunkt, och kommunikationsutskottet LiVP 13/2020 vp, 17.3.2020, 6 §: Utskottet omfattar statsrådets ståndpunkt.

Sakkunniga

Utskottet har hört
- specialsakkunnig i EU-ärenden Johanna Kentala-Lehtonen, statsrådets kansli
- enhetschef Pasi Pöysäri, utrikesministeriet
- enhetschef Pasi-Heikki Vaaranmaa, utrikesministeriet
- forstråd Heikki Granholm, jord- och skogsbruksministeriet
- lantbruksråd Kirsi Heinonen, jord- och skogsbruksministeriet
- överdirektör Leena Ylä-Mononen, miljöministeriet
- överdirektör Anni Huhtala, Statens ekonomiska forskningscentral
- ordförande Markku Ollikainen, Klimatpanelen
- projektchef Outi Haanperä, Jubileumsfonden för Finlands självständighet Sitra.

Skriftligt yttrande har lämnats av
- Ålands landskapsregering

- arbets- och näringsministeriet
- sametinget
- Akava ry
- Finlands näringsliv rf
- Näringslivets forskningsinstitut ETLA
- Löntagarnas forskningsinstitut
- STTK rf
- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- Företagarna i Finland rf
- Pellervon taloustutkimus PTT
- verksamhetsledare Jonas Laxåback, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC rf
- Naturpanelen
- generalsekreterare Petteri Taalas, World Meteorological Organization
- Climate Leadership Coalition.

Samband med andra handlingar

Utskottet har i ärendet också beaktat statsrådets utredningar i ärendena U 2/2020 rd om fonden för en rättvis omställning, E 62/2019 rd om finansieringen av den gröna omställningen och E 2/2020 rd om ett starkt socialt Europa för rättvisa omställningar.

Följande utlåtanden och ställningstaganden har getts i ärendet U 2/2020 rd: förvaltningsutskottet (FvUU 3/2020 rd), jord - och skogsbruksutskottet (JsUU 8/2020 rd), ekonomiutskottet (EkUU 7/ 2020 rd), miljöutskottet (MiUU 2/2020 rd) och finansutskottet (ställningstagande i protokoll VaVP 10/2020 vp, 24.3.2020, 3 §): Utskottet instämmer i statsrådets ståndpunkt och betonar att stödet från fonden för rättvis omställning ska vara villkorligt på så sätt att en medlemsstat som får stöd förbinder sig att vidta åtgärder för att uppnå klimatneutralitetsmålet. Vid omställningen till klimatneutralitet måste fördelarna och nackdelarna fördelas så rättvist som möjligt mellan olika regioner och branscher. Användningen av den beviljade finansieringen måste också följas aktivt, och det måste skapas en sanktionsmekanism för att förebygga missbruk av stödet.

Följande utlåtanden och ställningstaganden har lämnats i ärendet U 62/2020 rd: förvaltningsutskottet (FvUU 3/2020 rd), jord - och skogsbruksutskottet (JsUU 8/2020 rd) och finansutskottet (ställningstagande i protokoll VaVP 9/2020 vp, 26.3.2020, 8 §): Utskottet omfattar statsrådets ståndpunkt.

I ärendet E 2/2020 rd har utskottet antecknat att följande utskott meddelat att ärendet inte ger anledning till åtgärder: finansutskottet, kommunikationsutskottet, jord- och skogsbruksutskottet, kulturutskottet, social- och hälsovårdsutskottet, ekonomiutskottet, framtidsutskottet, arbetslivs- och jämställdhetsutskottet och miljöutskottet.

UTREDNINGARNA

Förslagen

E 61/2019 rd: Europeiska kommissionen lämnade i december 2019 ett meddelande om den europeiska gröna given (European Green Deal). Enligt kommissionen är den gröna given en tillväxtstrategi för EU, och den behövs för att främja både jordens och människornas hälsa. Den svarar på klimatutmaningen och skapar tillväxt och nya arbetstillfällen. Den gröna given är ett centralt element i kommissionens arbete för det globala handlingsprogrammet för hållbar utveckling för Agenda 2030 och för uppnående av klimatmålen i Parisavtalet. Meddelandet redogör för prioriteringarna i kommissionens arbete och de planerade initiativen samt tidtabellen för dem bland annat i fråga om uppnåendet av klimatneutralitet, energi, trafik, bevarande av EU:s naturkapital, föroreningsfrihet, omställning till cirkulär ekonomi, en grön gemensam jordbrukspolitik samt globala åtgärder, forskning, innovationer, utbildning och digitalisering.

E 2/2020 rd: Kommissionens meddelande ”Ett starkt socialt Europa för rättvisa omställningar” kompletterar den gröna given. I meddelandet redogörs för hur socialpolitiken kan hjälpa Europa möta de utmaningar och ta vara på de möjligheter som följer av bland annat omställningen till en klimatneutral ekonomi, digitaliseringen och den demografiska förändringen.

E 62/2019 rd och U 2/2020 rd: Kommissionen lägger också fram en plan för finansieringen av programmet. Utöver den offentliga finansieringen strävar kommissionen efter att i stor utsträckning involvera privata aktörer. Investeringspelaren i den europeiska gröna given utgörs av investeringsplanen för ett hållbart Europa och en mekanism för rättvis omställning. Syftet med den gröna given är att styra offentliga investeringar till finansiering av den gröna omställningen och också att mobilisera privata medel via EU:s finansieringsinstrument, särskilt InvestEU-programmet. Kommissionen har som mål att stödja betingelserna för grön finansiering och miljöinvesteringar och trygga en regionalt och socialt rättvis omställning till en koldioxidneutral ekonomi. Fonden för rättvis omställning utgör ett element i investeringsprogrammet och ska säkerställa att den gröna omställningen är rättvis. Tanken är att genom sammanhållningspolitiken erbjuda stöd till de regioner och sektorer som blir mest lidande av omställningen på grund av förlorade arbetstillfällen i samband med utfasningen av fossila bränslen.

Statsrådets ståndpunkt

E 61/2019 rd: Statsrådet välkomnar kommissionens övergripande sätt att granska EU:s centrala hållbarhetsutmaningar och samla åtgärderna i anslutning till dem i ett enda meddelande. Statsrådet understöder kommissionens mål i den gröna given samt det mål om en omställning till en klimatneutral ekonomi i Europa före 2050 som godkändes av Europeiska rådet i december 2019. Kommissionens strävan att genom den gröna given bygga upp EU till ett rättvist och välmående samhälle motsvarar väl regeringens och regeringsprogrammets mål. Målet är att senast 2050 bygga ett samhälle där en modern, resurseffektiv och konkurrenskraftig ekonomi fungerar utsläppsfritt och där naturresursernas hållbarhet beaktas. Statsrådet ser det som viktigt att meddelandet betonar tillväxtstrategin och har en horisontell infallsvinkel som i hög grad berör medborgare och företag samt olika sektorer inom ekonomin och samhället. Statsrådet ser det som nödvändigt att det tas fram en tillväxtstrategi för EU med målet att bygga upp världens mest konkurrenskraftiga

och socialt sammanhängande utsläppssnåla samhälle. Den sociala rättvisan måste beaktas i allt klimatarbete.

E 2/2020 rd: Statsrådet anser att det vid omställningen till klimatneutralitet är viktigt att beakta konsekvenserna för sysselsättningen och bedöma åtgärdernas sociala konsekvenser också för dem som står utanför arbetslivet. De aspekter som hänför sig till den sociala dimensionen och utbildningen samt jämlikheten och jämställdheten mellan könen är centrala med tanke på helheten.

E 62/2019 rd och U 2/2020 rd: Enligt statsrådets ståndpunkt ligger den investeringsplan som kommissionen föreslår i linje med Finlands klimatmål. Statsrådet betonar att omställningen till en klimatneutral ekonomi också skapar betydande affärsmöjligheter. Enbart EU:s budget och medlemsstaternas offentliga bidrag räcker inte till för att täcka det stora investeringsbehovet. Det är av största vikt att det inom EU skapas gynnsamma betingelser och lämpliga instrument för att så kostnadseffektivt sätt som möjligt uppmuntra privata aktörer att främja och finansiera hållbara investeringar. Statsrådet anser att kommissionens förslag till stöd för en rättvis omställning i princip kan understödjas. Statsrådet anser det vara viktigt att man med hjälp av fonden för rättvis omställning stöder EU:s omställning till klimatneutralitet före 2050, och att man också främjar en höjning av ambitionsnivån för EU:s utsläppsminskningsmål för 2030. Statsrådet menar att stödet från fonden för rättvis omställning ska vara villkorligt på så sätt att en medlemsstat som får stöd förbinder sig att vidta åtgärder för att uppnå klimatneutralitetsmålet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Föremålet för utlåtandet

Stora utskottet tar i sitt utlåtande ställning till statsrådets utredning E 61/2019 rd om den gröna given. Dessutom behandlar stora utskottet de omständigheter som lyfts fram i statsrådets utredningar E 62/2019 rd om finansieringen av den gröna omställningen, E 2/2020 rd om ett starkt socialt Europa och U 2/2020 rd om finansieringen av mekanismen för en rättvis omställning. Utskottet behandlar här inte statsrådets skrivelse U 11/2020 rd om en europeisk klimatlag, eftersom behandlingen i fackutskotten ännu pågår. U- och E-utredningarna från statsrådet kommer också att ligga till grund för utskottets behandling av andra EU-förslag som baserar sig på den gröna given (bl.a. utsläppshandeln, ansvarsfördelnings- och LULUCF-sektorn samt energieffektiviteten).

Stora utskottet konstaterar att fackutskotten har behandlat de aktuella utredningarna utifrån sina egna ansvarsområden (se FvUU 3/2020 rd, JsUU 3/2020 rd, JsUU 8/2020 rd, EkUU 3/2020 rd, EkUU 6/2020 rd, EkUU 7/2020 rd, FrUU 1/2020 rd , MiUU 1/2020 rd, MiUU 2/2020 rd och ställningstaganden i protokoll VaVP 9/2020 vp, 26.3.2020, 7 och 8 §, VaVP 10/2020 vp, 24.3.2020, 3 § och LiVP 13/2020 vp, 17.3.2020, 6 §). Med stöd av fackutskottens uppfattningar tar stora utskottet här upp samlande och kompletterande synpunkter på frågor som bör beaktas vid den fortsatta beredningen av den gröna given.

Målens aktualitet

Stora utskottet anser att den gröna given är ett viktigt och välkommet initiativ till en ny tillväxtstrategi för EU. Det är ett ambitiöst åtgärdspaket som genomför handlingsprogrammet för hållbar utveckling Agenda 2030 och främjar uppnåendet av åtagandena i Parisavtalet. Den gröna given bidrar också till att den hållbara gröna omställningen framträder som en ekonomisk och social möjlighet för näringslivet och medborgarna. Utskottet bedömer att målen för den gröna given i hög grad stöder Finlands nationella mål. Den gröna given svarar på klimatutmaningen, stärker EU:s och Finlands konkurrenskraft och resurseffektivitet samt skapar tillväxt och nya arbetstillfällen som beaktar naturresursernas hållbarhet genom samordning av de miljömässiga, ekonomiska och sociala hållbarhetsaspekterna.

Enligt uppgift prioriterar kommissionen fortsatt den gröna given, även om coronapandemin och skötseln av den akuta sanitära och ekonomiska kris som orsakats av pandemin skjuter upp vissa förslag som baserar sig på programmet (bl.a. EU:s skogsstrategi och strategin ”Från jord till bord”). Det är enligt utskottet motiverat att utgå från att åtgärderna verkställs successivt. Utskottet anser att genomförandet av den gröna given och stödjandet av ekonomin i Europa och Finland under pandemin och den efterföljande återuppbyggnaden ska genomföras så att den gröna given stöder stimulansåtgärderna och att stimulansåtgärderna i sin tur stöder uppnåendet av målen för den gröna given.

Stora utskottet anser att målen för den gröna given inte bör uppfattas som åtgärder som bromsar eller hindrar stimulansen. Tvärtom är ett koldioxidsnålt samhälle och en hållbar, resurs- och energieffektiv ekonomi till fördel för företagen, arbetstagarna och miljön också efter pandemin. De behov av att svara på klimatförändringen, stärka den europeiska konkurrenskraften, stödja sysselsättningen, skapa nya arbetstillfällen, främja den nya industrin och svara på hållbarhetsutmaningarna som lyfts fram i den gröna given är viktiga frågor för EU och Finland också i fortsättningen.

Också framtidsutskottets huvudsakliga budskap är att skötseln av och återhämtningen efter coronakrisen kan stödjas genom investeringar i den gröna omställningen och genom att EU håller fast vid målen för den gröna given. Det hjälper ekonomin och samhället i övrigt att återhämta sig från följderna av coronapandemin. Målet om hållbar sysselsättande tillväxt och välfärd stöder återhämtningen från följderna av pandemin. Framtidsutskottet betonar särskilt att den gröna omställningen trots coronapandemin fortfarande är mänsklighetens största utmaning och samtidigt mänsklighetens största investering någonsin. Framtidsutskottet betonar också behovet av att se till att åtgärderna inom EU:s olika politikområden är konsekventa och att regleringen är stabil. Det är i synnerhet fråga om att samordna målen för klimat-, miljö-, industri- och handelspolitiken, innovations-, forsknings- och utbildningsverksamheten samt för dataekonomin och den digitala ekonomin, och bedöma deras totala effekter på ett sätt som faktiskt och genuint stöder den gröna omställningen. (FrUU 1/2020 rd)

Stora utskottet betonar att en lyckad omställning till en koldioxidsnål och resurseffektivare ekonomi på EU-nivå i sig är en konkurrenskraftsfaktor och skapar betydande affärs- och exportmöjligheter även för Finland. Under sakkunnigutfrågningen lyftes det också fram att de positiva klimateffekterna (koldioxidhandavtrycket) av finländska exportföretags lösningar kan vara mycket

större än vårt nationella koldioxidavtryck, eftersom företagens lösningar kan minska deras kunders utsläpp ute i världen.

Under sakkunnigutfrågningen betonades det också att efterfrågan på innovationer inom ren teknik växer globalt. Stora utskottet bedömer att investeringsplanen för den gröna given kan utnyttjas av finländska företag för att utveckla lösningar som stöder hållbar utveckling och för att främja exportmöjligheterna (se JsUU 8/2020 rd). I detta avseende anser framtidsutskottet i sitt utlåtande (FrUU 1/2020 rd) att Finland är ett av de länder för vilka den gröna omställningen bådar gott och öppnar stora marknader inom områden där vi redan är konkurrenskraftiga. Finlands starka sidor och högklassiga kunnande inom bland annat plattformsekonomi, artificiell intelligens, bioekonomi, miljöteknik (ren teknik), cirkulär ekonomi och energieffektivitetsteknik måste utnyttjas fullt ut. Också kompetensen inom och nationella projekt för utveckling av metoder för bindning av kol från jordbruket skapar exportmöjligheter, förbättrar det finländska jordbrukets lönsamhet och ökar dess konkurrenskraft.

Klimatåtgärder och utsläppsminskningar

Stora utskottet vill i likhet med statsrådet se att EU:s ställning som internationell klimatledare stärks och stöder den gröna givens mål om en omställning till en klimatneutral ekonomi i Europa senast 2050. Det målet måste ses som den gröna givens främsta prioritering. Också utsläppsminskningsmålen på kort sikt bör ses över, och målet för 2030 bör vara minst 55 procent. Dessutom fäster utskottet statsrådets uppmärksamhet vid att sakkunniga anser att tydliga delmål för 2040 skulle höja sannolikheten för att målet för 2050 uppnås. Det skulle öka förutsägbarheten i omvärlden och även ge näringslivet ett långsiktigt scenario över de förändringar som krävs.

Stora utskottet anser liksom miljöutskottet (MiUU 1/2020 rd), jord- och skogsbruksutskottet (JsUU 3/2020 rd) och ekonomiutskottet (EkUU 3/2020 rd) att utsläppshandeln bör utgöra det primära verktyget för att åstadkomma utsläppsminskningar inom energiproduktionen och industrin. Utsläppshandeln bör stärkas och en utvidgning av dess tillämpningsområde utredas, till exempel så att den täcker fastighetsspecifik uppvärmning och kylning.

Det är viktigt att åtgärderna för att minska utsläppen framskrider snabbt. Stora utskottet instämmer i statsrådets bedömning att de planerade lagstiftningsändringarna inom utsläppshandeln och ansvarsfördelnings- och LULUCF-sektorn bör grunda sig på omfattande och omsorgsfullt utarbetade konsekvensbedömningar. Som statsrådet konstaterar skapar LULUCF-förordningen inte i alla situationer incitament för att stärka kolsänkorna i skogarna, och förordningen kräver fortsatt granskning som en del av den övergripande granskningen av ansvarsfördelningen inom EU:s klimatpolitik. Kolsänkorna i markanvändningssektorn och i synnerhet i skogarna bör kunna utnyttjas nationellt.

I likhet med statsrådet anser stora utskottet att en minskning av utsläppen från energisektorn är väsentlig för att klimatmålen ska kunna nås. En kostnadseffektiv minskning av utsläppen kräver satsningar i synnerhet på energieffektivitet och en konkurrenskraftig och klimatvänlig energiproduktion. En hållbar bioekonomi bör likaså ingå som ett viktigt element i genomförandet av den europeiska gröna given. Som jord- och skogsbruksutskottet konstaterar (JsUU 3/2020 rd) kan en

ekonomisk modell som baserar sig på hållbar användning av förnybara naturresurser ge utmärkta möjligheter att släppa beroendet av icke-förnybara och fossila råvaror.

Stora utskottet betonar också digitaliseringens, den nya teknikens, den klimatneutrala cirkulära ekonomins och trafikens betydelse med tanke på utsläppsminskningsåtgärderna. Det är viktigt att också användarna beaktas i framtida åtgärder och att de erbjuds billigare, mer lättanvända, hälsosammare och renare alternativ till dagens mobilitetsformer. För att minska risken för koldioxidläckage och styra konsumtionen bör man också utreda möjligheterna att införa koldioxidtullar (se EkUU 3/2020 rd, MiUU 1/2020 rd).

Biologisk mångfald och hållbar användning

Stora utskottet anser att klimatåtgärderna, bevarandet av den biologiska mångfalden och åtgärderna för hållbar ekonomisk tillväxt är nära kopplade till varandra. Som miljöutskottet (MiUU 1/2020 rd) konstaterar påverkar utarmningen av naturen hela mänsklighetens välfärd. Utarmningen och föroreningen av naturen har oåterkalleliga skadliga konsekvenser för ekonomin, livsmedelssäkerheten, tillgången till rent och säkert vatten, hälsan och livskvaliteten runt om i världen. Kommissionens strategi att som centrala element i tillväxtstrategin foga in såväl skyddet av medborgarnas hälsa mot skadliga miljöeffekter och miljörisker som stärkandet av EU:s naturkapital är en välgrundad utgångspunkt. Detta slag av åtgärder stöder hållbar tillväxt och dämpar naturkatastrofer och spridningen av skadedjur och sjukdomar. De bidrar också till att reglera klimatet och därigenom till att öka EU:s och medlemsstaternas resiliens.

Stora utskottet stöder den gröna givens mål om att utveckla ett rättvist, hälsofrämjande och miljövänligt livsmedelssystem. Liksom jord- och skogsbruksutskottet (JsUU 3/2020 rd) anser stora utskottet att de klimat- och miljöåtgärder som anknyter till jordbruket företrädesvis kan genomföras med de instrument som den gemensamma jordbrukspolitiken (GJP) tillhandahåller och på det sätt som är lämpligt med hänsyn till de särskilda förhållandena i varje medlemsstat. Det är då angeläget att trygga försörjningsberedskapen och den nationella livsmedelsproduktionen och livsmedelssäkerheten och att stärka producenternas ställning i värdekedjan. Statsrådet ser det också som viktigt att utveckla standarder för djurvälfärden och att bekämpa resistens mot mikrobläkemedel. Utskottet ser dessa betoningar som motiverade.

Stora utskottet håller med jord- och skogsbruksutskottet (JsUU 3/2020 rd) om att det också för skogarna och skogssektorn behövs en övergripande strategi som täcker värdekedjan för hela skogssektorn. Strategin bör tillåta ett hållbart utnyttjande av skogar och möjliggöra egendomsskydd, samtidigt som den månar om klimatmålen och mångfalden i naturen. Ett element i detta komplex är produkter som lagrar koldioxid. Skogspolitiken måste också i fortsättningen avgöras på nationell nivå. Stora utskottet understryker i likhet med miljöutskottet (MiUU 1/2020 rd) och statsrådet EU:s globala ledarskap i fråga om att bevara och restaurera naturen. Kommissionen kommer inom kort att offentliggöra en separat biodiversitetsstrategi till skydd för naturkapitalet. Utskottet kommer att ta ställning till strategin.

Social och regional rättvisa

Stora utskottet instämmer i statsrådets uppfattning att det vid omställningen till klimatneutralitet är viktigt att beakta konsekvenserna för sysselsättningen och bedöma åtgärdernas sociala konsekvenser också för dem som står utanför arbetslivet. De aspekter som hänför sig till den sociala dimensionen och utbildningen samt jämlikheten och jämställdheten mellan könen är centrala med tanke på helheten. Det gäller också att säkerställa betingelserna för en balanserad regional och lokal utveckling och för näringslivet, sysselsättningen och primärproduktionen. Framtidsutskottet påminner om att regionerna, städerna och kommunerna har en stor roll i den gröna omställningen. Likaså måste medborgarna aktivt engagera sig i den gröna given. Den gröna given måste verkställas i samråd med medborgarna och lokala aktörer, och initiativen ska skräddarsys för de lokala förhållandena (FrUU 1/2020 rd).

Den sociala och regionala rättvisan måste beaktas i alla åtgärder, liksom även de nationella, regionala och lokala särdragen, till exempel att Finland är ett nordligt och glest befolkat land med långa avstånd.

Forskning, utbildning och innovationer

I likhet med statsrådet anser stora utskottet att forskning, utbildning och innovationer har en central roll i omställningen till en klimatneutral ekonomi. EU och Finland kan hävda sig i den globala konkurrensen endast genom att konsekvent utöka sitt kunskapskapital.

Sakkunniga har lyft fram att efterfrågan på så kallade gröna investeringsobjekt redan i nuläget är större än utbudet. Det accentuerar forskningens och innovationernas betydelse. Det behövs stora satsningar på innovationer och kompetens för att bättre än i dag främja högklassig forskning och produktutveckling samt produktifiering och införande av ny teknik. Utskottet betonar att programmet Horisont Europa är av stor vikt, och menar att Finland också i fortsättningen måste försöka utnyttja en större del av finansieringen än den del som motsvarar landets storlek (se även FrUU 1/2020 rd).

Finansiella frågor

Liksom statsrådet stödjer stora utskottet i princip kommissionens förslag till investeringsplan för den europeiska gröna given och mekanismen för en rättvis omställning. Det är viktigt att genom dessa instrument stödja EU:s omställning till klimatneutralitet före 2050, och att man också främjar en höjning av ambitionsnivån för EU:s utsläppsminskningsmål för 2030.

Stora utskottet instämmer i statsrådets bedömning att privata aktörer i så hög grad som möjligt måste engageras i finansieringen av den gröna given. Det står klart att unionens budget och medlemsländernas offentliga bidrag inte räcker till för de avsevärda investeringsbehov som krävs för att målen för den gröna given ska uppnås. Utskottet menar att den offentliga finansieringens roll är att täcka upp där marknaden brister, och att påskynda och sporra till privata investeringar i gröna objekt som dämpar klimatförändringen. Som ekonomiutskottet framhåller (EkUU 6/2020 rd), bör det allmännas främjande åtgärder i första hand inriktas på att bygga upp en förutsägbar verk-

samhetsmiljö som styr investeringarna till hållbara objekt. Offentliga stöd bör endast ha en sekundär roll.

Det är av högsta vikt att inom EU skapa inte bara gynnsamma betingelser utan också ändamålsenliga instrument som så kostnadseffektivt som möjligt sporrar privata aktörer att främja och finansiera hållbara investeringar, och därigenom också öka utbudet av gröna objekt i förhållande till objekt i den så kallade bruna sektorn. Framtidsutskottet påpekar (FrUU 1/2020 rd) att många institutionella investerare, exempelvis pensionsfonder, redan länge har beaktat hållbarheten i sina investeringsbeslut av principiella skäl men också med hänsyn till avkastningen. Det finns anledning att stödja en sådan utveckling också genom den gröna given. Stora utskottet instämmer i ekonomiutskottets bedömning (EkUU 6/2020 rd) att EU:s investeringsregler måste vara konsekventa, transparenta och teknikneutrala. Sakkunniga och framtidsutskottet (FrUU 1/2020 rd) har framhållit att investerarna till stöd för sina beslut behöver aktuell och tillförlitlig information om investeringsobjektens klimateffekter. Likaså krävs en förutsägbar omvärld som tillåter långsiktiga beslut.

Stora utskottet stöder EU:s linje att lägga allt större fokus på finansiering av klimatåtgärder. Omställningen måste likväl vara socialt och ekonomiskt rättvis ur olika regioners och branschers synvinkel, så att de negativa socioekonomiska konsekvenserna kan dämpas.

Liksom fackutskotten ser stora utskottet det som motiverat att sammanhållningsstöd riktas till såväl en rättvis omställning (JTF-fonden) som till en omställning av de ekonomiska strukturerna och införande av ny teknik (se FvUU 3/2020 rd, EkUU 7/2020 rd, JsUU 8/2020 rd, MiUU 2/2020 rd och FiU:s ställningstagande i protokoll VaVP 10/2020 vp, 24.3.2020, 3 §). JTF-fonden ska ses som ett incitament till förändring. Stödet måste inbegripa ett villkor om att den medlemsstat som får stöd förbinder sig till åtgärder för uppnående av klimatneutralitetsmålet. Också kriterierna för finansieringen måste vara tydliga, och tillsynen över användningen måste vara effektiv och förebygga missbruk.

Stora utskottet bedömer att JTF-stödet kompletterar de nationella stödinsatserna och på nationell nivå stärker möjligheterna att inom vissa sektorer kompensera för klimatåtgärdernas konsekvenser för den regionala ekonomin och sysselsättningen. Finland måste sträva till största möjliga utbyte av mekanismen. Stora utskottet delar fackutskottens uppfattningar (FvUU 3/2020 rd, JsUU 8/2020 rd, EkUU 7/2020 rd, MiUU 2/2020 rd) om att en central förhandlingsfråga på nationell nivå är kommissionens förslag om att rikta JTF-stöd till avskaffandet av torv för energianvändning och kompensation för de därav följande regionala och lokala konsekvenserna för sysselsättningen och ekonomin i hela produktionskedjan. Det ligger i linje med det nationella målet att halvera energianvändningen av torv senast 2030. Liksom fackutskotten ser stora utskottet det som angeläget att i den fortsatta beredningen arbeta för att samtliga regioner och branscher där torvproduktionen är viktig innefattas i tillämpningsområdet för stödet. I beredningen måste också försörjningsberedskapen beaktas.

I de fortsatta förhandlingarna om JTF-stödet vore det också bra att bedöma om stödet kan utnyttjas också inom andra produktionsgrenar som står inför en strukturförändring med anledning av strävan till koldioxidneutralitet (FvUU 3/2020 rd. Vid all inriktning av stödåtgärder är det viktigt att säkerställa ett nära samarbete mellan förvaltningen och branschföretagen och deras anställda.

Regionerna måste likaså involveras i planeringen av en rättvis omställning. Det står klart att det krävs mångsidiga insatser och planer på regional och lokal nivå för att nå koldioxidneutralitetsmålen och en kontrollerad omställning som beaktar utsläppsminskningens sociala, ekonomiska, regionala, hälsomässiga och miljömässiga konsekvenser.

UTSKOTTETS UTLÅTANDE

Stora utskottet meddelar

> *att det omfattar statsrådets ståndpunkt i ärendet E 61/2019 rd och ser statsrådets handlingslinje i ärendena U 2/2020 rd, E61/2019 rd och E 2/2020 rd som motiverade.*

Helsingfors 20.5.2020

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Satu Hassi vihr
1:e vice ordförande Jani Mäkelä ps
medlem Paavo Arhinmäki vas
medlem Eva Biaudet r
medlem Ritva Elomaa ps
medlem Sari Essayah kd
medlem Maria Guzenina sd
medlem Jussi Halla-aho ps
medlem Eveliina Heinäluoma sd
medlem Olli Immonen ps
medlem Ville Kaunisto kok
medlem Kimmo Kiljunen sd
medlem Johannes Koskinen sd
medlem Lulu Ranne ps
medlem Arto Satonen kok
medlem Iiris Suomela vihr
medlem Sinuhe Wallinheimo kok
medlem Anne-Mari Virolainen kok
ersättare Mari Holopainen vihr
ersättare Inka Hopsu vihr
ersättare Mai Kivelä vas
ersättare Pasi Kivisaari kesk
ersättare Matias Marttinen kok
ersättare Hussein al-Taee sd
ersättare Peter Östman kd.

Sekreterare var

utskottsråd Anna Sorto.

AVVIKANDE MENING 1

Motivering

E 61/2019 rd, E 62/2019 rd, E 2/2020 rd och U 2/2020 rd

Europeiska kommissionen offentliggjorde i december 2019 den europeiska gröna given (Green Deal), som syftar till att senast 2050 göra Europa till världens första klimatneutrala världsdel. Det är frågan om ett ytterst omfattande åtgärdskomplex med vidare återverkningar än bara inom klimat- och miljöpolitiken.

Rent allmänt bör Europeiska unionen inte vara en internationell klimatledare, om inte resten av världen aktivt följer efter. Dessutom medför coronapandemin helt nya utmaningar för medlemsstaterna i unionen. I det rådande läget är den gröna given inte realistisk. I synnerhet under de rådande omständigheterna är unionens och den finländska regeringens halvtidsmål för 2030 alltför ambitiöst. En åtstramning av målen skulle ytterligare försvaga vår industris konkurrenskraft och samtidigt skada medborgarna.

Kommissionens förslag är i praktiken mycket bindande, trots att det är långtifrån klart. Den gröna given är startskottet för EU:s nya klimat- och miljölagstiftning. Att öppna lagstiftningen försvagar industrins framtidsutsikter och skapar osäkerhet. Tidsplanerna är ytterst strama, och det är sannolikt att man inte kommer hinna med ordentliga konsekvensbedömningar, remissförfaranden eller förhandlingar.

Att utvidga utsläppshandeln till väg- och sjötrafiken kan ur miljösynpunkt sammantaget vara motiverat. Det förblir dock oklart hur man ska kunna beakta och kompensera för Finlands nordliga läge, de långa avstånden och utrikeshandelns beroende av sjötrafiken.

Det är oroväckande att den gröna given med miljön som förevändning sträcker ut sina tentakler allt djupare mot skogsbruket, trots att detta ska höra till den nationella kompetensen. Det är inte sannolikt att Finlands särskilda behov inom skogssektorn kommer att beaktas.

Den gröna given beaktar inte i tillräcklig grad de växande skogsresurserna eller att träförädlingen håller på att utvecklas och erbjuder många möjligheter att dämpa klimatförändringen. Den gröna given visar inte heller någon större erkänsla för ekonomibruk av skogar. Det finns en risk för att Finlands skogar — fundamentet för vår ekonomi och sysselsättning — börjar betraktas som hela Europas gemensamma egendom.

Därutöver är de hårda klimatpolitiska kraven till avsevärd skada för jordbrukare och andra primärproducenter. Vi har under coronakrisen sett hur viktigt det är att Finland är självförsörjande och har god försörjningsberedskap. De framförda kraven är skadliga i dessa avseenden. Med beaktande av den gröna given i dess helhet har kommissionen överskattat investeringarnas positiva konsekvenser för miljön och ekonomin. Omställningens totalekonomiska effekter stannar strax ovanför nollstrecket. Enligt vissa uppskattningar ökar de den ekonomiska tillväxten i EU med en-

dast cirka 0,1 procent per år. Den gröna given måste revideras. I nuläget äventyrar den det finländska näringslivets internationella priskonkurrenskraft.

Syftet med den föreslagna ”fonden för en rättvis omställning” är att dela ut stöd till regioner som möter allvarliga socioekonomiska utmaningar till följd av att unionen ställer om till en klimatneutral ekonomi senast 2050. Finland skulle enligt kommissionens förslag få endast 165 miljoner euro ur den nya fonden. Det är litet jämfört med vad länder som Polen, Rumänien, Tjeckien och Bulgarien skulle få.

Finlands andel av världens koldioxidutsläpp är cirka 0,1 procent. Via fonden skulle alltså Finland betala de östeuropeiska kolberoende staternas omställning till koldioxidneutralitet. Likaså förefaller metoden för fördelning av medlen och de kriterier i metoden som ges tyngd mycket obalanserade.

Avvikande mening

Vi föreslår

> att stora utskottet som sitt utlåtande meddelar att Finland ska förhålla sig negativt till den gröna given, sådan den beskrivs i E 61/2019 rd, såvida inte programmet ändras så att det motsvarar de nationella intressen som lyfts fram i motiveringen till denna avvikande mening. Finland bör förkasta inrättandet av den fond som avses i U 2/2020 rd, eftersom den strider mot våra nationella intressen. Finland bör förhålla sig negativt till de punkter i E 2/2020 rd som gäller genomförandet av de ovannämnda förslagen.

Helsingfors 20.5.2020

Jani Mäkelä saf
Ritva Elomaa saf
Olli Immonen saf
Lulu Ranne saf

AVVIKANDE MENING 2

Motivering

E 61/2019 rd, E 62/2019 rd, E 2/2020 rd och U 2/2020 rd

Kommissionens förslag till en europeisk grön giv (Green Deal) är ett ambitiöst paket som syftar till att samordna ekonomisk tillväxt och miljörelaterade mål. Den gröna given täcker i praktiken alla livsområden och sektorer. Samlingspartiets riksdagsgrupp anser att klimatförändringen är en av vår tids största utmaningar. Ny ekonomisk tillväxt måste bygga på hållbara, förnybara och återvinningsbara material, ren teknik och lågkoldioxidlösningar. Den här utmaningen måste mötas på unionsnivå, eftersom klimatförändringen inte respekterar nationella gränser. Vi understöder den gröna givens princip om utsläppsminskning och åtstramning av utsläppshandeln. Den gröna given har dock en svaghet: den saknar en övergripande syn på skogsbruk och markanvändning.

Den gröna given sätter stor press på och utsätter skogarna för stora förväntningar. Det är självklart att skogarna har en väsentlig roll i uppnåendet av målen för den gröna given. I Finland har vi både erfarenhet och kompetens på det här området. Det finländska skogsbruket är ett gott exempel på en klimat- och miljövänlig virkesproduktion. Vi har lyckats bibehålla koldioxidbindningen och förbättra mångfalden i naturen, samtidigt som vi ökat det mervärde skogsindustrin ger. Det är mycket länge sedan skogsbruket i Finland ledde till bestående förlust av skogar. Å andra sidan står det klart att beslutsfattarna i andra EU-länder och företrädarna för EU-institutionerna har svårt att skapa sig en bild av skogsbruket i Finland.

Skogarna kan inte ses enbart som kolsänkor och garanter för mångfalden i naturen. I det komplex som utgår från skogen ingår också koldioxidlagrande produkter, förebyggande av koldioxidläckage och träbaserade material som ersättning för fossila alternativ. I de nordiska länderna finns det exceptionellt stora möjligheter att utnyttja sidoströmmarna från skogsindustrin. Det måste beaktas i alla EU-förslag: skogsstrategin, biodiversitetsstrategin och den europeiska gröna given.

Vi förhåller oss kritiskt till tanken att som ett led i den gröna given revidera den redan framförhandlade lagstiftningen om markanvändning (LULUCF). Att med bara några års mellanrum ändra lagstiftningen skulle skapa osäkerhet bland företag och investerare. Å andra sidan kan omförhandlingar ge möjlighet att rätta till de brister som nu finns i lagstiftningen.

Skogspolitiken hör till varje EU-lands nationella kompetens, och så bör det förbli. Trots det påverkar EU:s miljö-, klimat- och energipolitiska beslut utnyttjandet av skogarna i Finland. Det är just därför så viktigt att se skogarna ur ett övergripande perspektiv där man beaktar såväl den ekologiska och den ekonomiska som den sociala hållbarheten.

Den gröna given förefaller inte uppfatta att ett mångsidigt skogsbruk där skogen har många användningsändamål skulle kunna bidra i kampen mot klimatförändringen.

Utlåtande StoUU 3/2020 rd
Eriävä mielipide 2

Avvikande mening

Vi föreslår

att stora utskottet beaktar det som sägs ovan som Finlands förhandlingsmål.

Helsingfors 20.5.2020

Ville Kaunisto saml
Arto Satonen saml
Anne-Mari Virolainen saml
Sinuhe Wallinheimo saml
Matias Marttinen saml

AVVIKANDE MENING 3

Motivering

E 61/2019 rd, E 62/2019 rd, E 2/2020 rd och U 2/2020 rd

Den europeiska gröna given (Green Deal) är kommissionens omfattande politik- och åtgärdspaket med främsta syfte att den europeiska ekonomin ska vara klimatneutral senast 2050. Vi är positivt inställda till strävan att lyfta Europa till ny ekonomisk tillväxt samtidigt som man utnyttjar grön teknik och innovationer och beaktar hållbarhets- och biodiversitetsaspekterna i fråga om naturresurser. Kristdemokraternas utskottsgrupp understryker att utsläppsminskningarna bör göras där det är mest kostnadseffektivt. Det primära sättet att minska utsläppen bör vara att strama åt och utvidga utsläppshandeln globalt. Unilaterala åtgärder från EU:s sida kan inte i tillräcklig grad påverka växthusutsläppen och därigenom klimatuppvärmningen. Vi efterlyser därför globala lösningar som svar på klimatutmaningen.

Vi i kristdemokraternas utskottsgrupp menar att utskottets utlåtande bör beakta följande komplex:

EU:s gemensamma jordbrukspolitik måste tillåta produktion överallt inom EU, också i hela Finland. Vi stöder jordbrukspolitiska åtgärder som säkerställer försörjningsberedskapen, tryggar den nationella livsmedelsproduktionen och livsmedelssäkerheten samt stärker producenternas ställning i värdekedjan. Jordbrukssektorn utsätts i vilket fall för ett avsevärt nedskärningstryck och producenterna blir alltmer pressade. Det främsta problemet med den gröna given är ur jordbruksproducenternas synvinkel att den ställer högre krav på dem och medför kostnader, men däremot inte garanterar någon finansiering.

Finland måste sträva efter att dra största möjliga nytta av fonden för en rättvis omställning (JTF-fonden). Fonden är visserligen inte direkt riktad till jordbruket eller skogspolitiken, men den kan ha avsevärda konsekvenser för dessa sektorer och för landsbygdsregionerna. Samtidigt som det inrättas nya EU-fonder måste man säkerställa att de tidigare skyldigheterna fullgörs. I annat fall ökar risken för att de planerade reformerna misslyckas. Vi instämmer i utskottets uppfattning att den centrala förhandlingsfrågan är kommissionens förslag att JTF-stödet ska riktas så att energianvändning av torv upphör och kompenseringen av de därav följande konsekvenserna för sysselsättningen och ekonomin. Användningen av torv är dock i Finland kopplad till försörjningsberedskapen, vilket måste lyftas fram i fråga om tidsplanen för utfasningen. När energianvändningen av torv minskar måste det säkerställas att torv kan användas för andra ändamål, exempelvis som strö, i jordbruksprodukter eller nya innovationer.

Trots att den gröna given utgör EU:s tillväxtstrategi saknar den sådana perspektiv som kan ge ekonomin ett lyft samtidigt som de i hög grad gynnar klimatet. För att lyfta den europeiska ekonomin krävs det satsningar på att hitta nya tillväxtbranscher. Bioekonomin och den cirkulära ekonomin kan erbjuda många möjligheter i det avseendet. Den industristrategi som EU offentliggjor-

de i mars förbisåg bioekonomins möjligheter att ersätta fossila råvaror. Ett hållbart skogsbruk och de bioekonomiska produkter som uppstår som sidoströmmar till skogsbruket bör inte längre förbigås. Den gröna given måste inkludera de möjligheter bioekonomin ger. Vi omfattar statsrådets uppfattning att träbyggande bör främjas på ett sätt som minskar koldioxidfotavtrycket av byggande och fungerar som koldioxidsänkor.

En av den gröna givens största svagheter är att den saknar en övergripande syn på skogsbruk och markanvändning. Det finländska skogsbruket är ett gott exempel på en klimat- och miljövänlig virkesproduktion. Vi har lyckats bibehålla koldioxidbindningen och förbättra mångfalden i naturen, samtidigt som vi ökat det mervärde skogsindustrin ger. Trots det erkänner den gröna given inte att skogsbruket kan vara mångsidigt och ha många användningsändamål. Den bästa förutsättningen för en hållbar skogspolitik är att den avgörs på nationell nivå.

Kommissionen ska inte tro att den kan köra över den nationella beslutanderätten när det gäller exempelvis skyddet av våra skogar. Över hälften av Europas strängt skyddade skogar finns i Finland. Mot bakgrund av detta faktum vore det märkligt om vårt land skulle påföras extra skyldigheter på unionsnivå. Vi har nationellt lagt tonvikten på frivilliga skyddsåtgärder, eftersom tvångsåtgärder leder till störningar och onödigt motstånd bland skogsägarna.

Vi vill understryka det faktum att bestämmelserna om koldioxidsänkor inte får begränsa de nationellt fastställda möjligheterna till hållbar virkesanvändning. Skogsreserven måste utökas på såväl unionsnivå som i medlemsstaterna. Det finns anledning att inom EU sörja för skogarnas hälsa. Med andra ord måste skogstillväxten förbättras, avskogning förebyggas och skogsarealen utökas. Dessa mål uppnås bäst genom en rätt dimensionerad stödpolitik och en lagstiftning som respekterar skogsägarnas äganderätt.

Den gröna given är ännu något oklar i förhållande till den LULUCF-förordning som är under beredning. Det har i offentligheten påstått att LULUCF-förordningen ska öppnas för ny behandlingen i och med den gröna given, trots att genomförandet av förordningen ännu inte avslutats. Vi vill påminna om att Finland i förhandlingarna om LULUCF-förordningen måste hålla fast vid att den för oss skräddarsydda särskilda flexibiliteten på 10 miljoner ton koldioxidekvivalenter för åren 2021—2030 kan tillämpas på kompensering av alla utsläpp till följd av förändrad markanvändning och skötsel av jordbruksmark. Vi kan inte backa ytterligare från de kompromisser som avtalades för oss under de tidigare förhandlingarna.

Den gröna given förefaller sakna en övergripande markanvändningsstrategi. Vi menar att en sådan borde upprättas innan lagstiftningen stramas åt. Trots det erkänner den gröna given inte att skogsbruket kan vara mångsidigt och ha många användningsändamål.

Om den gröna given lyckas kan den ge jord- och skogsbruket en särskild roll i hållbarhetssträvandena. När man ställer upp ambitiösa mål bör man likväl välja de rätta styrmekanismerna, så att målen kan nås. Finland är ett nordligt och skogrikt jordbruksland vars särdrag måste beaktas. Det betyder bland annat att ta hänsyn till de vida myrområdena, torvmarksskogarna och torvfälten. En och samma lösning lämpar sig inte för alla medlemsstater, så det är av högsta vikt att hålla fast vid den nationella prövningsrätten.

Utlåtande StoUU 3/2020 rd
Eriävä mielipide 3

Ett alleuropeiskt mål om koldioxidneutralitet kräver också fördomsfria energipolitiska lösningar och stora investeringar. Det centrala i bekämpningen av klimatförändringen är strävan mot en ekonomi utan fossila bränslen. Den energiintensiva industrin och dekarboniseringen av trafiken kommer att kräva stora tilläggssatsningar på energiproduktion. Under de kommande åren måste det på unionsnivå föras en öppen debatt om hur denna energi ska produceras. Vi ser det som viktigt att befintlig utsläppsfri energiproduktion inte körs ned av ideologiska skäl. Kärnkraften är en del av vår energipalett. Den är en utsläppsfri energikälla och därför ett viktigt element i strävan att nå klimatmålen.

Avvikande mening

Vi föreslår

att stora utskottet beaktar det som sägs ovan som Finlands förhandlingsmål.

Helsingfors 20.5.2020

Sari Essayah kd
Peter Östman kd